

**ТОШКЕНТ ИРРИГАЦИЯ ВА ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИНИ
МЕХАНИЗАЦИЯЛАШ МУҲАНДИСЛАРИ ИНСТИТУТИ
ЕРДАН ФОЙДАЛАНИШ ВА ЕР КАДАСТРИ ФАКУЛЬТЕТИ**

«ДАВЛАТ КАДАСТРЛАРИ» кафедраси

«ЕР МОНИТОРИНГИ» фани

**ЕР МОНИТОРИНГИНИ ЮРИТИШ
УСЛУБЛАРИ**

Тошкент – 2017

МАВЗУ: ЕР МОНИТОРИНГИНИ ЮРИТИШ УСЛУБЛАРИ

Режа:

- 1. Ер мониторингини юритиш услубий масалалари.*
- 2. Ерларни комплекс рўйхатга олиш.*
- 3. Ерларни комплекс рўйхатга олиш тартиби ва турлари.*

Ер мониторинги Ўзбекистон Республикаси Ер ресурслари, геодезия, картография ва давлат кадастри давлат қўмитаси томонидан манфаатдор вазирликлар, давлат қўмиталари ва идоралар иштирокида ишлаб чиқиладиган ва тасдиқланадиган *ягона услуб бўйича олиб борилади*, бу услуб ерларнинг ҳолатини, тезкор ва мунтазам кузатиш ишларини амалга оширувчи, тадқиқотлар, текширишлар ўтказувчи ёки хариталовчи барча корхоналар ва ташкилотлар учун мажбурий ҳисобланади.

Ер мониторингини юритишнинг услубий масалалари

Ер мониторинги юритишда қуйидаги услубий масалалар амалга оширилади:

- ер мониторингини илмий-услубий кўрсаткичларини ишлаб чиқиш:

- ҳуқуқий ва меъёрий асосий кўрсаткичлар тизимини яратиш:

- ер мониторинги талабларига мос бўлган минтақавий ҳудудларни аниқлаш (иқтисодий, ижтимоий, экологик шароитларни ҳисобга олган ҳолда):

- ер мониторинги буйича ахборотлар тизимини шакллантириш;

- ер мониторингини ўтказишнинг замонавий технологияларини ишлаб чиқиш.

Ерларни комплекс рўйхатга олиш

Табиий объектларнинг мониторингини олиб бориш уларни комплекс равишда инвентарлаш орқали амалга оширилади. Латин тилида «inventarium» – *рўйхатлаш* деган маънони англатади.

Комплекс рўйхатга олиш деб маълум бир табиий объектларни маълум бир ҳудудларда икки ва ундан ортиқ кўрсаткичлари бўйича ҳисобини олиш ва рўйхатлаш тушунилади.

Ерларни комплекс рўйхатга олиш ер мониторингини олиб бориш учун асос бўлади.

Ерларни комплекс рўйхатга олиш қуйидаги мақсадларда амалга оширилади:

- турли тоифадаги ер эгалари ва ердан фойдаланувчилар ерлари, далалари, участкалари, санитар-муҳофаза тегралари ва шунга ўхшаш қишлоқ хўжалиги ерларини сон жиҳатдан ҳисобга олиш ва уларнинг сифатини баҳолаш;
- хўжалик фаолияти натижасида юзага келган ер бузилиш даражаси, характери ва кўламини аниқлаш;
- фойдаланилаётган ерларда сув манбаларидан фойдаланиш кўлами, сифат даражаси ва характерини аниқлаш;
- ер фонди тоифалари бўйича майдонларни аниқлаш;
- техноген бузилган ерларни рекультивация қилиш (қайта маданийлаштириш) нинг иқтисодий–техник асосларини ишлаб чиқиш.

Комплекс рўйхатга олиш тартиби:

Ерларни рўйхатга олишга тайёрлаш, дала ва камерал (лаборатория) ишларини олиб бориш ягона методик асосда ва тегишли комиссиялар томонидан ўтказилади.

Тегишли комиссиялар таркибига «Ўздаверлойиха» институти мутахассисларидан - ташкилотига қарашли ер тузувчи, тупроқшунос, геоботаник ва гидрогеолог билан бир қаторда ердан фойдаланувчи ёки у томонидан ваколатланган шахс ҳам кириши мумкин.

Ерларни рўйхатга олиш давлат ер ҳисоби, унинг сифат таснифи ва корхоналарнинг ҳисоботи асосида олиб борилади. Унда аэросуръатлаш, топографик, тупроқ, геоботаник, изланиш, ҳисоблаш ва бошқа ер тузиш ишлари мустақил равишда олиб борилади.

Комплекс рўйхатга олишда ерларни экологик ва ҳозирги ҳолатини баҳолаш учун қуйидаги *ер рўйхатга олиш турларидан* фойдаланилади:

1. *Ер эгалари ва ердан фойдаланувчиларнинг ерларини рўйхатга олиш.*
2. *Бузилган ерларни рўйхатга олиш.*
3. *Сув манбаларини рўйхатга олиш.*
4. *Аҳоли турар жойлари ерларини рўйхатга олиш.*

Ерларни комплекс инвентарлаштириш оҳирги олинган йирик масшабли картографик ёки жой плани асосида амалга оширилади:

- *Чўл ва чала чўл минтақалари ҳамда тоғли ҳудудлар учун 1:10000 - 1:25000 масшабдаги,*
- *сахро ва чўл-сахро ҳудудлари учун 1:25.000 - 1:50.000 масшабдаги харита-планлардан фойдаланилади.*
- *Айрим ҳолларда, масалан – техноген бузилган ерлар учун 1:2000 -1:5000 масшабдаги харита – планлардан фойдаланилади.*

Ерларни комплекс равишда рўйхатга олиш
натijasида қуйидаги материаллар олинади:

- тўлиқ ҳолатни акс эттирувчи ва рўйхатлаш
турлари бўйича маълумотларни берувчи ердан
фойдаланиш планлари;
- ер ажратиш ҳужжатлари, саноат ва нефть қазиб
олувчи корхоналарнинг ерлари ва улардан
фойдаланиш бўйича ҳисобга олишни солиштирув
рўйхати;
- қишлоқ хўжалиги ерлари, бузилган ерлар, сув
манбаларининг миқдори, уларнинг ҳолати.

Ер эгалари ва ердан фойдаланувчиларнинг ерларини руйхатга олиш

Ер эгалари ва ердан фойдаланувчиларнинг

ерларини руйхатга олишда, ерлардан

фойдаланиш ҳуқуқи юридик акт билан

расмийлашгирилган, ажратилган ерлар чегарасида

жойлашган, қисқа ва узоқ муддатда

фойдаланиладиган ерлар, саноат ва нефть қазиб

олиш корхоналари учун тоғларда ажратилган ерлар

чегарасида ва амалда фондаланилаётган барча

ерлар ҳисобга олинади.

Тайёргарлик даврида эгалик қилинаётган ва фойдаланилаётган ерларни миқдорий ва сифат жиҳатидан ҳисобга олишда қуйидаги маълумот ва хужжатлар тўпланади ва ўрганилади:

- а) ердан фойдаланиш ҳукукини берувчи давлат актлари ва бошқа ер ажратиш хужжатлари;
- Б) фойдали казилмалар ишлаб чиқариш ва уларга боғлиқ булмаган мақсадлар учун берилган тоғ ер ажратиш хужжатлари;
- в) ер юзасида бажарилган съёмкалар ва аэрофототасвирлар планлари;
- г) тупрок, мелиоратив, геоботаник ва бошқа тадқиқотлар хужжатлари;
- д) хужалик ички ва хужаликлараро ер тузиш хужжатлари;
- е) давлат ва жамият эҳтиёжлари учун ажратилган ерлар плани.

*Эътиборларингиз учун
рахмат!*